

Adresseinformasjon fylles inn ved ekspedering. Se mottakerliste nedenfor.

Adresseinformasjon fylles inn ved ekspedering. Se mottakerliste nedenfor.

Deres ref.: 2018/12996

Vår ref.: 19/731-2

Saksbehandler: Hanne Skui

Dato: 17.01.2019

Svar - Lovfortolkning - Psykisk helsevernloven § 4-4 fjerde ledd - Tvangsmedisinering

Vi viser til henvendelse av 4. januar 2019 fra Fylkesmannen i Rogaland vedrørende forståelsen av begrepet "stor sannsynlighet" i psykisk helsevernloven (phvl.) § 4-4 fjerde ledd.

Henvendelsen er foranlediget av [Sivilombudsmannens uttalelse i sak 2017/543](#).

Fylkesmannen ønsker å vite om Helsedirektoratets er enig i følgende formulering i Sivilombudsmannens uttalelse: *"Etter en naturlig språklig forståelse oppstiller bestemmelsen et krav om stor sannsynlighet for forventet virkning. Med andre ord knytter «stor sannsynlighet» seg til kravet om helbredelse/bedring/unngå forverring. At effekten må være «vesentlig», er på sin side et kvalifikasjonskrav. Kravet til sannsynlighet knytter seg til den aktuelle pasienten i det konkrete tilfellet."*

Videre spør Fylkesmannen om *"det kan finnes tilfeller hvor det er stor sannsynlighet for kvalifisert effekt ved førstegangsmedisinering med antipsykotika, altså der det ikke er dokumentert at en pasient har blitt medisinert med noen form for antipsykotika tidligere"*, ev. med lignende antipsykotika.

Helsedirektoratet har samme forståelse av begrepet "stor sannsynlighet" i phvl. § 4-4 fjerde ledd som Sivilombudsmannen, og viser til de rettskilder som er trukket fram i Ombudsmannens uttalelse. Det vises for øvrig til kommentarene i [rundskriv IS-2017](#), som tar utgangspunkt i forarbeidene i [Ot. prp. nr. 11 \(1998-99\)](#). Vi vil imidlertid utdype kommentarene i rundskrivet med tanke på at kravet om "stor sannsynlighet" uttrykker noe mer enn alminnelig sannsynlighetsovervekt og knytter seg til den konkrete pasienten. I den mer utfyllende omtalen av kravet i [Veileder for fylkesmannens behandling av klagesaker etter psykisk helsevernloven § 4-4 a jf. § 4-4](#) s. 32, mener vi at det allerede kommer fram at kravet om "stor sannsynlighet" knytter seg til en konkret pasient. I veilederen er det også gitt noen eksempler til bruk i vurderingen av om kravet er oppfylt.

Der pasienten ikke tidligere har vært behandlet med antipsykotika, må kravet til "stor sannsynlighet" begrunnes på annen måte enn ved å vise til konkrete erfaringer med den aktuelle pasienten. I slike situasjoner vil det være generelt kunnskapsbasert materiale som må danne grunnlag for vurderingen av om kravet er oppfylt. Så vidt vi kan se, er dette i overensstemmelse med Sivilombudsmannens uttalelse. Vi siterer fra uttalelsen pkt. 4 i avsnittet

Helsedirektoratet

Avdeling helserett og bioteknologi

Hanne Skui, tlf.:

Postboks 220 Skøyen, 0213 OSLO • Besøksadresse: Vitaminveien 4, Oslo • Tlf.: 810 20 050

Faks: 24 16 30 01 • Org.nr.: 983 544 622 • postmottak@helsedir.no • www.helsedirektoratet.no

"Ombudsmannens vurdering": *"Forskning og statistikk vil også kunne være relevante momenter for den konkrete vurderingen sykehuset og Fylkesmannen må foreta i slike saker."* Videre heter det i pkt. 3 i avsnittet "Ombudsmannens vurdering": *"Ombudsmannen tar ikke endelig stilling til om det foreliggende kunnskapsgrunnlaget – på generelt grunnlag – er egnet til å tilfredsstille gjeldende krav om stor sannsynlighet ved førstegangsmedisinering. Dette må behandlingsansvarlige og Fylkesmennene i hver enkelt sak ta stilling til og begrunne konkret, i tråd med psykisk helsevernloven og forvaltningsloven. Det som imidlertid er klart, er at kravet til stor sannsynlighet er et relativt krav, og at det kreves mer enn alminnelig sannsynlighetsovervekt."*

Helsedirektoratet arbeider for øyeblikket med en ny kunnskapsoppsummering om effekten av antipsykotika. Som det også bemerkes i Ombudsmannens brev, har en de senere årene blitt mer usikre på langtidseffektene av antipsykotika (vedlikeholdsbehandling), mens effektene av antipsykotika ved akutt psykose fortsatt anses som overbevisende/positive.

For øvrig er det grunn til å bemerke at Ombudsmannen fremhever at tvangsbehandlingsvedtak skal *begrunne* at det foreligger "stor sannsynlighet" for vesentlig forbedring eller forverring. Begrunnelsen skal gjøre partene og domstolene i stand til å etterprøve vedtaket. Dersom faglig ansvarlig eller fylkesmannen anser at det foreligger "stor sannsynlighet" ved et konkret tilfelle av førstegangpsykose, og helt eller delvis bygger dette på generelt kunnskapsgrunnlag, må det vises til dette. Det kan for eksempel være i form av henvisning til nasjonal faglig retningslinje som oppsummerer statistikk og forskning.

Vennlig hilsen

Vårin Hellevik e.f.
Seniorrådgiver

Hanne Skui
Seniorrådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk

Kopi:
FYLKESMANNEN I VESTFOLD OG TELEMAR
Fylkesmannen i Oppland
Fylkesmannen i Nordland
FYLKESMANNEN I MØRE OG ROMSDAL
FYLKESMANNEN I VESTLAND
Fylkesmannen i Hedmark
HELSE VEST RHF
STATENS HELSETILSYN
FYLKESMANNEN I TRØNDELAGE
Fylkesmannen i Finnmark
FYLKESMANNEN I TROMS
HELSE NORD RHF
HELSE MIDT-NORGE RHF